Avtorica: **Marija Hribar**

Osnovna šola Sveti Vid, 2. del

Šolo pri Svetem Vidu so po drugi svetovni vojni zaznamovali velika fluktuacija učiteljev, nikoli končana obnova šolske stavbe ter veliko izostankov učencev od pouka. Učenci so se izkazali tudi pri uprizarjanju igric, pogozdovanju, ustanovitvi šolske zadruge, ki se je posvečala predvsem zelenjadarstvu in sadjarstvu.

Obnova šolskega poslopja

Vidovska šola je bila med drugo svetovno vojno tako poškodovana, da po vojni pouk v njej ni bil mogoč. Pouk naj bi se pri Svetem Vidu začel 26. novembra 1945 v zasebni hiši, v kateri so za silo uredili eno učilnico. Leta 1946 so obnovili zahodno stran šole, vzidali nova okna, vrata ter popravili kuhinjo v prvem nadstropju, uredili učilnico, tako da je pouk celo šolsko leto 1946/47 potekal v šoli. Za leto 1947 so načrtovali obnovo drugega, bolj poškodovanega dela stavbe, obnovo še ene učilnice, dveh stranišč, predsob in sobe v prvem nadstropju, ki naj bi jo uporabljal šolski upravnik. Udarniško so v gozdu pri Osredku posekali 22 m^3 lesa, ki je bil dodeljen brezplačno, dobili so 40.000 din kredita, kar pa je bilo za celotno obnovo premalo. Šolski obnovitveni odbor je sklenil, da obnovo odda okrajnemu podjetju »Gradnje« iz Cerknice. Dolg iz leta 1946 je znašal 9672 din, zapadle račune so poslali na prosvetno ministrstvo. 4. septembra 1947 so končali zidarska dela in začeli polaganje podov. Ker so kredit močno prekoračili, je začasni šolski upravitelj Milan Lobè zaprosil za novo posojilo. V nedeljo, 31. avgusta 1947, so priredili veselico, dobiček pa namenili nakupu klopi in ostalega inventarja v novi učilnici, ki so jo odprli 4. oktobra 1947. Novembra so dokončali sobo v prvem nadstropju, ki je bila začasno namenjena pisarni, ter stanovanje za učitelja. Aprila leta 1949 so začeli z notranjo obnovo, načrtovali so, da bodo vstavili manjkajoča vrata, uredili shrambo za učila, v učilnici vstavili dvojna okna, opremili pisarno. Učitelj Lobè je ponovno ugotavljal, da je »kredit bolj majhen – le 25.000 din. Škoda je le, da se ni pričela namesto obnove novogradnja šole – pa sedaj je zamujeno. Čas za zgraditev novega šolskega poslopja je bil v letu 1945 in 1946. Sedaj ljudstvo gradi tovarne, predvsem težko industrijo.« 12. septembra 1949 so odprli šolsko kuhinjo podmladka RKS. Vsak dan je dobilo hrano 27 najrevnejših in krajevno najbolj oddaljenih učencev. 2. oktobra 1950 je začela delovati šolska kuhinja s 50 oskrbovanci in šolska mlečna kuhinja, v kateri je dobivalo malico 55 učencev. V šolskem letu 1954/55 so dobili 21 mizic, 42 stolčkov, omaro in primerno mizo, občina je šoli kupila tudi radio. Med šolskim letom 1956/57 je v učilnici začel odpadati omet, v prostoru je bila v zimskem času temperatura od 12 do 15 °C. Če so bile padavine, sta bila mokra tako hodnik kot telovadnica. Ker je bila šolska stavba ponovno v zelo slabem stanju, saj se je začela rušiti, se je pouk v šolskem letu 1957/58 odvijal v novi stavbi kmetijske zadruge. Šolski odbor je zahteval, da se pouk v stari stavbi prepove. Šolski upravnik Franc Turšič je v kroniko za šolsko leto 1958/59 zapisal: »Naša šolska stavba še vedno propada. Sicer je v njej stranka, vendar zgleda, da se bo polagoma zrušila. Popravljati te šole ni, ker je preslaba in tudi lokacije nima prav dobre.«

Vidovska šola leta 1952, hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL).

Zapuščena vidovska šola, fotografijo so v Fototeko Slovenskega šolskega muzeja (SŠM) dobili leta 1990, inv. št. 3572, hrani SŠM.

Učitelji

Učitelji so se pri Svetem Vidu hitro menjavali, v šolskem letu 1945/46 je bilo vpisanih 114 otrok, poučevala je učiteljica **Šubertova**, ki se je zaradi starosti upokojila, **Jože Verbec** je odšel novembra k vojakom. 10. decembra 1945 je iz Cajnarjev prišla **Anica Meden**, leta 1946 sta poučevali tudi Anica Meden in **Doroteja Zubalič**. V tistem času je na šolo prišla **Cvetka Fertin**, ki je na lastno željo sredi aprila odšla na Primorsko. **Stanko Stritih** je poučeval od novembra 1946 do konca aprila 1947, ko je odšel za učitelja v Gorenje Otave. **Milan Lobè** je poučeval od 7. maja do 26. junija 1947, ko je bil prestavljen v Novo vas, na njegovo delovno mesto pa je bila imenovana **Angela Peklenek**. V šolskem letu 1947/48 se je pouk začel 15. septembra, ponovno zasledimo učitelja Milana Lobeta, ki je poučeval višji oddelek, Angela Peklenek pa nižjega. Lobè je učil tudi v šolskem letu 1948/49, potem pa je bil premeščen v Cerknico. Za prvo polletje šolskega leta 1948/49 je Lobè zapisal, »da prvopoletni uspeh ni najboljši, ker manjka ena učna moč«. 25. aprila 1950 je na šolo prišla **Miroslava Udovič**. Šolska upraviteljica **Marija Černač** je bila pri Svetem Vidu od 1949/50 do 4. oktobra 1952. Za njo je prišla **Milena Veršnik**, leta 1952 je končala celjsko učiteljišče in je bilo to njeno prvo službeno mesto. Na začetku šolskega leta 1953/54 sta na šolo prišli dve učiteljici pripravnici **Jana Grmič** in **Milena Žužek**, ki pa je bila že 14. decembra prestavljena v Babno Polje. Šolsko leto 1954/55 so začeli z zamudo, saj je bila Grmičeva prestavljena v Bukovje, na šolo pa se je vrnila Milena Žužek. V naslednjem šolskem letu je na šoli poučevala **Mihaela Žgavec**, bila je tudi šolska upraviteljica. Milena Žužek je bila premeščena na osnovno šolo Grahovo, kjer je prej učiteljevala Žgavčeva. V šolskem letu 1958/59 je na šolo za učitelja prišel **Franc Turšič**, ki je bil šolski upravitelj in učitelj do ukinitve šole leta 1962, pred tem je služboval v Novi vasi, Šmihelu pod Nanosom in v Trnju.

Učenci, uspeh

Ob zaključku šolskega leta 1947/48 je bilo od 94 učencev 28 odličnih, 29 prav dobrih, 22 dobrih, pet zadostnih, ponavljalo je deset učencev. Milan Lobè je ugotavljal, da se v šolskem letu 1948/49 »učiteljstvo tekom leta ni menjavalo, kar je pripomoglo k dobrim uspehom«. Poleg hitrega menjavanja učiteljev je bil eden izmed pomembnih vzrokov slabega uspeha tudi neredno obiskovanje pouka, navedeni so tudi sneg, zameti, kmečka opravila, saj so bili otroci pomembna delovna sila, pa tudi otroške bolezni: ošpice, mumps, oslovski kašelj, norice. V šolskem letu 1951/52 je bilo od 61 učencev 14 odličnih, sedem prav dobrih, 21 dobrih, dva zadostna in 17 nezadostnih, kar pomeni, da kar 28 odstotkov učencev razreda ni izdelalo. Učiteljica Marija Černač je dopoldne učila III., V., VI. in VII. razred, Miroslava Udovič pa popoldne I., II. in IV. razred. V šolskem letu 1952/53 je bilo od 47 učencev, ki so končali razred, devet odličnih, 11 prav dobrih, 13 dobrih in kar 14 nezadostnih. Oba oddelka, dopoldansko in popoldansko skupino, je poučevala Milena Veršnik. Za šolsko leto 1955/56 je učiteljica Milena Žužek zapisala, »da je bil pouk celodneven, nižji razredi so imeli šolo popoldne, višji pa dopoldne. Znanje bi še odgovarjalo, posebno v nižji skupini, dočim je višja zaostajala vsled preslabega obiska. Šest učencev je bilo zaradi neobiskovanja pouka kaznovanih z ukorom, starši pa predani sodniku za prekrške, dobili so tudi denarne kazni, ter da je bil obisk na naši šoli ocenjen za najslabši v Sloveniji«. V šolskem letu 1957/58

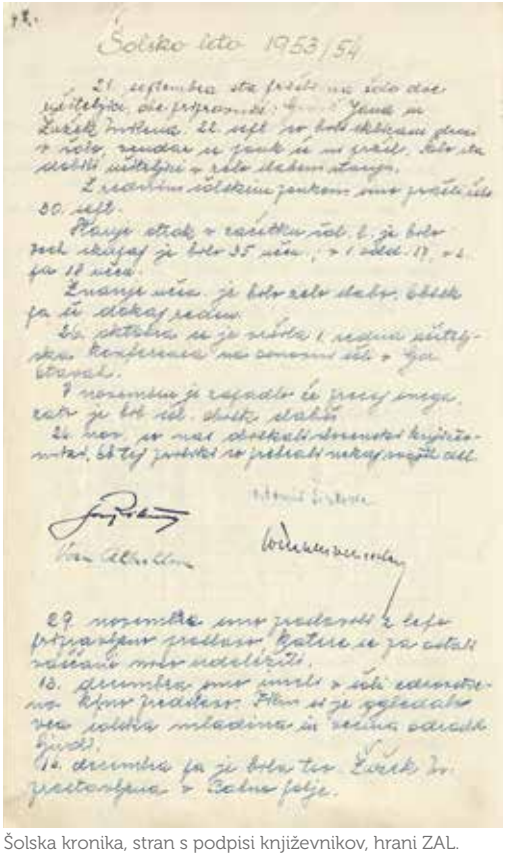

Šolska kronika, stran s podpisi književnikov, hrani ZAL.

Šolsko leto	Število učencev
1945/46	114
1946/47	101
1947/48	94
1948/49	90
1949/50	85
1950/51	68
1951/52	62
1952/53	49
1953/54	37
1954/55	35
1955/56	29
1956/57	25
1957/58	26
1958/59	21
1959/60	23
1960/61	22
1961/62	19

Vir: Šolska kronika OŠ Sveti Vid (1947–1962)

Spričevalo učenke 1. razreda OŠ Sveti Vid, šolsko leto 1945/46, hrani ZAL. (MH)

je bil namesto domoznanskega pouka in stvarnega pouka uveden nov predmet »spoznavanje prirode in družbe«, uspeh učencev je bil zelo dober, saj nihče od učencev ni ponavljal. Od 25 učencev sta bila dva odlična, osem prav dobrih, deset dobrih, štirje zadostni in en neocenjen, med letom je eden izmed učencev odpotoval z materjo k očetu v Nemčijo.

Učenci in učiteljici, po vsej verjetnosti Miroslava Udovič in Marija Černač, leta 1952, hrani ZAL.

Praznovanja, obletnice, izleti, uprizarjanje iger, delo za skupnost

Januarja 1948 so učenci obeležili 70. obletnico rojstva pesnika Otona Župančiča. 8. februarja so imeli Prešernovo proslavo, 8. marca so obeležili mednarodni dan žena. Junija 1948 so učenci v tednu matere in otroka uprizorili pionirsko igro Mezinček, ki je bila zelo dobro obiskana. 28. junija 1948 je bilo 56 učencev prisotnih na pionirskem dnevu v Postojni, peljali so se s tovornim avtomobilom, ogledali so si tudi Postojnsko jamo. 8. februarja 1949 so praznovali 100. obletnico Prešernove smrti. Marca 1949 so »šli s pionirji v Cerknico. Videli so najboljši slovenski film Na svoji zemlji.« 27. aprila 1949 so se pionirji »udeležili dela pri zadružnem domu, popoldne pa so igrali pionirsko igro Pod zvezdo«. 22. maja je igrala mladina igro – dramo Krivoprisežnik. Lobè je zapisal: »Škoda je le, da igra za novo dobo ni bila primerna.« Vsako leto so praznovali tudi 29. november, državni praznik, ob tej priložnosti so sprejeli učence v pomladek pionirjev, starejše učence pa v pionirje. Šolska upraviteljica Marija Černač je navedla, da so »praznik proslavili s pionirsko prireditvijo, na kateri je nastopal pionirski pevski zbor. Igrali so tudi enodejanko Dobričina.« 31. decembra so priredili novoletno jelko z obdarovanjem otrok. Posebej slovesno je bilo 17. junija 1952, ko so praznovali 130-letnico šole. Že dopoldne je nastopila pionirska igralska skupina z igrico Čašica kave, učenci so deklamirali pesmi. Na proslavi sta bila navzoča tudi Bogomil Lilija, inšpektor za vzgojne domove OOOF, ter član sveta za prosveto in kulturo pri okrajnem ljudskem odboru v Postojni Stanko Stritih, o zgodovini šole pa je spregovorila vidovska šolska upraviteljica Marija Černač. 24. novembra 1953 so šolo obiskali slovenski književniki: Josip Ribičič, Vera Albrehtova, Venceslav Winkler in Črtomir Šinkovec. Meseca marca 1954 so obeležili 50. obletnico rojstva pesnika Srečka Kosovela. V začetku junija 1954 so odšli na šolski izlet v Postojno, ogledali so si Notranjski muzej, Postojnsko jamo in razstavo »O razvoju šolstva« na gimnaziji. Junija 1955 so šli na dvodnevni izlet »z otroki višje skupine«, ogledali so si Reko, živalski vrt, ladje, pristanišče, nato so se s parnikom odpeljali v Opatijo, drugi dan so si ogledali Postojnsko jamo in muzej. Denar za izlet so prispevali deloma učenci, deloma so ga prihranili od novoletne jelke. Ob koncu šole so s knjigami nagradili najboljše učence: Avguština Bečaja iz 8. razreda, Geno Štrukelj iz 7. razreda, oba od Svetega Vida, ter Karlinco Štritof iz 1. razreda, doma z Rudolfovega. Ob novem letu 1957 so si ogledali lutkovno predstavo Hudobni graščak, ki jo je uprizorilo Lutkovno gledališče iz Ljubljane. Za športne dneve so šli h Kotlu, na Pirmanov vrh in k Pajkovemu gradu, opazovali so naravo ter utrjevali zemljepisno in zgodovinsko snov. Ob koncu šolskega leta so za višjo skupino ter za osnovno šolo Cajnarje organizirali izlet na otok Rab, kjer so obiskali tudi spominsko pokopališče, postavljeno v spomin žrtvam koncentracijskega taborišča Kampor, »ena izmed učenk je našla grob svojega očeta«.

Vidovski šolarji, člani zadruge okrog leta 1960, na eni izmed akcij, hrani ZAL.

Učenci so nabirali slive za šolsko mlečno kuhinjo, hrani ZAL.

V šolskem letu 1957/58 so si pri Cajnarjih ogledali šolsko kino predstavo, ki jo je predvajal ljubljanski Zavod za šolski in poučni film. Vidovski in cajnarski učenci so šli v tem šolskem letu na Slivnico in k Iškemu Vintgarju, bili so tudi na dvodnevnem izletu na Gorenjskem. V šolskem letu 1959/60 so praznovali dan pomladi skupaj z rakiško, otavsko in ljubljansko šolo pri Rakitni, zbralo se je okrog 900 otrok. Ob zaključku šolskega leta so se odpeljali v Koper in Ankaran, z nižjo skupino pa v Ljubljano. Ob koncu šolskega leta 1960/61 so odšli na izlet na Nanos. »Na vrhovih Nanosa so se počutili odlično.« Za novo leto 1962 so si skupaj z begunjskimi šolarji ogledali prireditve za dedka Mraza v Ljubljani: marionetno gledališče, prihod dedka Mraza na Gospodarskem razstavišču in revijo na umetnem drsališču. Ob zaključku šolskega leta so si ogledali Reko, pristanišče in muzej.

Pogozdovanje, drevesnica, šolska zadruga

Na dečji dan, 17. maja 1949, so učenci posadili 600 smrečic. V šolskem letu 1950/51 so uredili pionirsko drevesnico, ki so jo posejali s hojevim semenom. Za KZ Begunje so šolski otroci pogozdovali 21. aprila 1954, posadili so 1000 smrekic. Meseca marca 1960 je bila ustanovljena šolska pionirska zadruga z datumom pokola osreških talcev. Posvečali so se predvsem zelenjadarstvu in sadjarstvu, tako so se udeležili akcije cepljenja češenj na Čohovem hribu, cepili so približni trideset dreves. Člani zadruge so pogozdovali tudi v gozdu v bližini Jeršičev. Učenci so se udeleževali tudi izvenšolskih dejavnosti. V šolskem letu 1951/52 so pomagali pri elektrifikaciji, naredili so 450 prostovoljnih ur. Kopali so jame za daljnovod in podajali opeko pri gradnji transformatorja. Černačeva je v kroniko zapisala: »V nedeljo, 22. junija, je bila svečana otvoritev elektrike. V ta namen je bila prirejena tudi vrtna veselica. Že prejšnji večer se je razlegala godba po mikrofonu (zvočniku) po vsej vasi.«

Konec šole z dolgoletno zgodovino

Učitelj Franc Turšič je za šolsko leto 1961/62 v kroniko zapisal: »Naša šolska reforma, ki je v teku že nekaj let, zahteva od vsakega državljana popolno osemletno izobrazbo, tako tudi od otrok, ki so v hribovskih vaseh. Svet za šolstvo in Občinski ljudski odbor si je zadal načrt o prevozih otrok v večje centralne šole v Begunje in Cerknico. Naša šola se poleg drugih enorazrednih šol ukinja. Vaščani, ki so kar ponosni, da imajo že 140 let staro šolo, pa so proti ukinitvi, največ pa je to zaradi velikega napora šolskih otrok predvsem pozimi, saj še tako spretna avtobusna proga ne bo rešila tega težavnostnega problema. Občinski ljudski odbor pa je še vrh tega pričel prepozno razpravljati z državljani o ukinitvi šole in izvedbi organizacije prevozov.« Občina Cerknica je staro osnovno šolo pri Svetem Vidu leta 2018 zaradi dotrajanosti in nevarnosti porušila in ruševine odstranila.

Zapuščena vidovska šola pred rušitvijo 2018 (📷 Peter Frece)

Viri in literatura:
1. AS SI_ZAL_CER/0091
2. Slovenski šolski muzej (SŠM), Fototeka, Fotografije šolskih stavb
3. Kronika osn. šole Sv. Vid nad Cerknico od 1941 do 1945, SŠM
4. Odločba o reorganizaciji mreže osnovnih šol na območju občine Cerknica
5. Glas Notranjske, oktober 1963, št. 9, str. 4
6. Statistični popis šol leta 1948, Dokumentacijska zbirka, Mapa šole, SŠM
7. Šolska kronika OŠ Sveti Vid, 1946–1962, Zgodovinski arhiv Ljubljana
8. www.cerknica.si